

İçeriden Kürt Aktivist Bir Araştırmacının Gözüyle Feminist Konumlanma: Bilimsel Objektiviteye Meydan Okuma

Münevver Azizoglu-Bazan

Bremen Üniversitesi, Doktora Öğrencisi

[ORCID: 0009-0005-2259-5468](https://orcid.org/0009-0005-2259-5468)

mu_az@uni-bremen.de

Öz

Feminist araştırma süreçleri bilimsel bir araştırmanın, araştırmacının ilgi, istek, ihtiyaç ve korkularından bağımsız olarak düşünülemeyeceğini açıklıkla ortaya koydu. Buna bağlı olarak araştırma sorularının yanı sıra araştırmacının öznelliğinin ve kişisel deneyimlerinin araştırma sürecine etkisinin göz ardı edilemeyecek denli önemli olduğu görüldü. Feminist araştırma, metodolojik öncül olarak araştırılan kişileri “nesne” değil, “özne” olarak; araştırmacıyı da “objektif ve tarafsız” değil, “etkilenen ve konumlanmış” olarak tanımlar. Bu feminist konumlandırmanın araştırmaya yansıyan doğrudan etkileri söz konusudur. Bu çalışma, araştırma sürecinin yöntemsel ve kavramsal çerçevesini feminist epistemoloji ışığında değerlendirerek araştırmacının öznelliği ve özdüşünümselliğinin, saha deneyimleri ve elde edilen veriler üzerindeki etkilerini tartışmaktadır. Makale Almanya’daki Kürt Kadın Hareketi’nde yer alan kadın aktivistlerin güçlenme deneyimlerini incelediğim doktora çalışmamın saha araştırması esnasında yaşadığım deneyimler, gözlem protokolleri ve araştırma günlüklerine dayanmaktadır. Bu bağlamda araştırmacı ile araştırma konusu, araştırmacı ile araştırılan arasındaki ilişkide ortaya çıkan (yeni) bağlamları, gerilimleri, duygulanımları ve bunların araştırmaya etkisini irdelemektedir. Bu çerçevede “üçüncü göz” metaforu, hem araştırmacının hem de katılımcıların deneyimlerinin anlaşılması ve anlamlandırılması açısından kritik bir araç olarak öne çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İçeriden araştırmacı, Kürt Kadın Hareketi, konumlandırılmış bilgi, tarafsızlık, duyarlılık ve özdüşünümsellik

•••••

Geliş tarihi: 27 Nisan 2023 • Kabul tarihi: 27 Kasım 2024

•
Araştırma Makalesi

<http://federgi.ankara.edu.tr>

federgi • 2024 • 16(2) • 264-300

DOI: 10.46655/federgi.1288852

Challenging Scientific Objectivity: Feminist Positioning Through the Lens of a Kurdish Activist “Insider” Researcher

Münevver Azizoglu-Bazan

Bremen Üniversitesi, Doktora Öğrencisi

[ORCID: 0009-0005-2259-5468](https://orcid.org/0009-0005-2259-5468)

mu_az@uni-bremen.de

Abstract

Feminist research processes have demonstrated that scientific research cannot be considered independent of the researcher's interests, desires, needs, and fears. Accordingly, in addition to the research questions, the impact of the researcher's subjectivity and personal experiences on the research process transformed to be positioned as too important to be ignored. Feminist research practice, as a methodological premise, redefines those being studied as “subjects” rather than “objects” and positions the researcher as “affected and positioned” rather than “objective and neutral.” This feminist positioning has direct implications for research. This study evaluates the methodological and conceptual framework of the research process in the light of feminist epistemology and discusses the effects of the subjectivity and reflexivity of the researcher on the field experiences and the data obtained. In this context, this article examines the (new) contexts, tensions, and affective dynamics that emerge in the relationship between the researcher and the research subject, as well as between the researcher and the participants. Drawing on experiences, observation protocols, and research journals from the fieldwork conducted for my doctoral study, which focused on the empowerment experiences of women activists within the Kurdish Women's Movement in Germany, and explores the impact of these factors on the research process. Within this framework, the “third eye” metaphor stands out as a critical tool for understanding and making sense of the experiences of both the researcher and the participants.

Keywords: Insider researcher, Kurdish Women's Movement, situated knowledge, partiality, concernment and self-reflexivity

•••••

Arrival date: 27 April 2023 • Acceptance date: 27 November 2024

•
Research Article

<http://federgi.ankara.edu.tr>

federgi • 2024 • 16(2) • 264-300

DOI: 10.46655/federgi.1288852

Giriş

Feminist araştırma süreçleri bilimsel bir araştırmanın, araştırmacının ilgi, istek, ihtiyaç ve korkularından bağımsız olarak düşünülmemeyeceğini açıklıkla ortaya koydu. Buna bağlı olarak araştırma sorularının yanı sıra araştırmacının öznelliğinin ve kişisel deneyimlerinin araştırma sürecine etkisinin göz ardı edilemeyecek denli önemli olduğu görüldü. Feminist araştırma metodolojik öncül olarak araştırılan kişileri “nesne” değil, “özne” olarak; araştırmacıyı da “objektif ve tarafsız” değil, “etkilenen ve konumlanmış” olarak tanımlar. Bu feminist konumlandırmanın araştırmaya yansıyan doğrudan etkileri söz konusudur.

Almanya'daki Kürt Kadın Hareketi'nde¹ yer alan aktivist kadınların öz güçlenme deneyimlerine odaklandığım doktora çalışmasına başladığım günden itibaren benim için net olan bir şey vardı. Yıllardır politik ve kişisel bağlamda içli dışlı olduğum, kendimi de içinde gördüğüm bir alanı, Kürt

Kadın Hareketi'ni (KKH), bilimsel ve eleştirel olarak ele almak istiyordum. Bunu yaparken elbette ki, kendi deneyimlerim ve farklı kimliklerimle yola çıkacaktım. Sosyal konumlarım ve araştırma alanımla olan bağımlla yola çıktığım doktora sürecinde, özellikle de araştırma özneleriyle birebir temasta bulunduğum saha çalışmalarında, gözlemlerimde ve bu amaçla yazdığım günlük, protokol ve değerlendirme metinlerinde Donna Haraway'ın “konumlandırılmış bilgi” (1988) olarak tanımladığı bakış açısının etkilerini şaşkınlıkla kendimde gözlemlerdim. Örneğin kurumsal veya örgütsel bir toplantıda alışılmış olan, konuya odaklı yazdığım protokollerde, kimin hangi duygu ve düşünceyle söylediğine bakmaksızın ne söylediğine odaklanırken, şimdi birdenbire kişilerin pozisyonu, konuşma biçimi, neyi neden ve nasıl söylediği ve söylenenlerin üzerimdeki etkileri önemli hale gelmişti. Alnımda üçüncü bir gözle geziyordum artık.

Bu makale,² saha araştırması sürecinde araştırmacı ve aktivist kimliğimin kaçınılmaz iç içeliğini ve kesişimselliğini ele almakta ve bu boyutların saha araştırmamı etkileme biçimlerini irdelemektedir. Söz konusu araştırmacı-aktivist kimliğin “içeriden” ve “dışarıdan” boyutlarını, analitik bir şekilde ayrı ayrı ele alacağım. Bu şekilde farklı düzeylerin birbiriyle karşılıklı etkileşimini ve ortaya çıkan gerilimi göstermenin mümkün olduğu kanısındayım. Özdüşünümselliğin bu makale kapsamında yöntemsel ve kavramsal çerçevesini tartıştıktan sonra, araştırma sürecinin özdüşünümsel boyutunu kendi saha deneyimim bağlamında değerlendirmeye çalışacağım. Bu çerçevede, Donna Haraway'ın “konumlandırılmış bilgi” ve Maria Mies'in “ortak etkilenme” yaklaşımlarından yola çıkarak doktora çalışmamda içeriden biri olarak saha deneyimimi ve bu deneyimin araştırmaya yansımalarını, yarattığı zorluklar ve kolaylıkları irdeleyeceğim. Üçüncü gözün bir araştırmacı olarak benim, çalışmam için ve aynı zamanda araştırma özneleri için anlam ve önemini ele alacağım. Bu çerçevede alandaki araştırmacı deneyimlerime, aktivistlerin mülakat esnasında konu bağlamında gösterdikleri tepkilere,

gözlem protokollerine ve mülakat sonrası hazırladığım protokollerdeki değerlendirmelerime odaklanacağım.

Saha araştırmasının bir parçası olarak on üç KKH organizasyonundan on altı KKH aktivisti ile uzman³ mülakat görüşmeleri⁴ gerçekleştirdim. Görüşme yapacağım kişileri seçerken ya doğrudan KKH'nin ilgili organizasyonuna başvurduğum ya da kendim organizasyon temsilcileriyle temasa geçtim. Aktivistlerin çeşitliliğini yansıtmak için, yaş, harekette yeni-eski olma, medeni durum, göçmenlik, mültecilik, vs. gibi kişisel özelliklerine de dikkat ettim. Görüştüğüm kişilere KKH'ye katılımları, örgütlerinin faaliyetleri, hedefleri ve sorunları ile hareket içindeki gelişim/değişim süreçleri hakkında sorular sordum. Buna ek olarak, katılımları ve hareketin faaliyetleri aracılığıyla çevrelerinde gözlemledikleri değişiklikleri ele almalarını istedim. Öte yandan hareketin farklı tematik alanlarını ve örgütsel yapılarını mümkün olduğunca göz önünde bulundurarak çalışma alanlarının çeşitliliğini çalışmaya yansıtmaya özen gösterdim. Almanya'nın farklı şehirlerindeki kadın meclislerinin yanı sıra taban örgütlenmelerinde, diplomasi çalışmalarında, inanç temelli Êzidî, Müslüman ve Alevi kadın örgütlenmelerinde, genç kadın örgütlenmesinde yer alan aktivistler, karma yapılarda yer alan eş başkanlar ile kadın hareketinin çatı örgütlerinde yer alan yönetim kurulu üyeleri ve araştırma alanımın önemli bir parçası olarak Jineolojî Komitesi ile görüşmeler gerçekleştirdim. Görüşmeler aktivistlerin tercihlerine göre Kürtçe (Kurmancî), Türkçe ve Almanca dillerinde gerçekleştirildi.

Bir Farkındalık Pratiği Olarak Özdüşünümsellik

Özdüşünümsellik, araştırmacının rolünü, araştırma sürecine mesafeli bir gözlemci olmaktan çıkarıp sürecin aktif bir parçası haline getirmesiyle, nitel araştırmalarda önemli bir paradigma değişikliğini temsil eder (Denzin/Lincoln 2003). Bu yaklaşım, güç ve bilgi ilişkilerinin karmaşıklığını açığa

çıkarmayı ve araştırmacının kendi konumunu, bu konumun süreç üzerindeki etkilerini eleştirel bir şekilde değerlendirmesini mümkün kılan metodolojik bir araç olarak tanımlanır (Pillow 2003, 192). Literatürde özdüşünümselliğe dair farklı perspektifler ve yaklaşımlar sunulmaktadır. Özellikle feminist yöntem tartışmaları, araştırmacının rolünü çok yönlü bir şekilde analiz eder. Bu bağlamda, özdüşünümsellik, araştırmacının birden fazla bakış açısını dikkate alması ve kendi yorumunun mutlak bir gerçek olmadığını fark etmesi gerektiğine vurgu yapar. Helen Callaway, bu kavramı, başkalarını anlamada benliğin bilinçli bir araç olarak kullanılmasını ifade eden, bir “öz-analiz ve politik farkındalık pratiği” olarak tanımlar (Callaway 1992, 33; Hervig 1994, 68).

Wanda S. Pillow, özdüşünümselliğin metodolojik bir güç aracı olmaktan öteye geçmesi gerektiğini ve yerleşik doğrular ile anlatıları sorgulayarak yeni, hatta rahatsız edici bakış açıları teşvik etmesi gerektiğini savunur (Pillow 2003, 192). Pillow’a göre, klasik özdüşünümsellik uygulamaları, hegemonik yapıları eleştirme iddiasına rağmen bu yapıları yeniden üretme riski taşır. Bunun yerine tanıdık anlatılara ve standartlara geri çekilmeyen daha eleştirel bir özdüşünümsellik biçimi önerir. Pillow’un “rahatsız edici düşünümsellik” olarak tanımladığı bu yaklaşım, başarısızlık, suskunluk ve net çözümlerin mümkün olmaması gibi unsurları da içeren, kafa karıştırıcı bir pratik olarak anlaşılmalıdır (Pillow 2003). Bununla birlikte özdüşünümsellik yalnızca içe dönük bir gözlem veya edebi bir yaratıcılık biçimi olarak değil, bilginin üretim koşullarını sorgulamaya yönelik bir metodolojik araç olarak değerlendirilmelidir (Myerhoff/Ruby 1982’den akt. Hervig 1994, 70). Bu anlamda araştırmacının benliği, başkalarını daha iyi anlamak ve kendi epistemolojik sınırlamalarını eleştirel bir şekilde değerlendirmek için bilinçli bir kaynak olarak kullanılır (Hervig 1994, 68).

Feminist metodolojiler bağlamında düşünümsellik, bireysel analizlerin ötesine geçerek bilginin üretildiği yapısal koşulları incelemeye yönelir.

Araştırmacılar ve araştırmaya dahil edilen kişiler arasındaki iki yönlü etkileşimi teşvik eder. Bu tür bir feminist düşünümsellik, yalnızca araştırmacının kendi güç ilişkilerini sorgulamakla kalmaz, aynı zamanda (araştırılan konu ve öznelerin) öz-temsil ve özerklik mücadelesine yönelik sorumlu bir duyarlılık geliştirmeyi amaçlar (Pillow 2003). Bir sonraki bölümde, feminist ve kadın araştırmaları bağlamında özdüşünümselliğin araştırma süreçlerindeki önemine değinen yaklaşımlar incelenecek ve bu kavramların kendi araştırma sürecimle nasıl ilişkilendiği ele alınacaktır.

Konumlandırılmış Bilgi: Ortak Kaygı ve Ortak Etkilenme

1970'lerden itibaren eril bilim anlayışının feminist eleştirisi, feminist bir metodoloji olup olamayacağı sorusu üzerine teorik bir tartışmaya yol açmıştır. Uygulamalı araştırma yöntemlerinin yanı sıra metodolojik ilkelerin feminist eleştirisi, özellikle eril merkezli bilimin nesnellik ve evrensel geçerlilik iddiasını sorgulamıştır. Donna Haraway (1988) “konumlandırılmış bilgi” kavramıyla bilimdeki nesnellik iddialarını eleştirel olarak ele almış ve araştırmacıların bilimsel süreçlerdeki rolüne işaret etmiştir. Ona göre, bilimsel bir proje kaçınılmaz olarak araştırmacıların sosyal konumu ve değerleriyle bağlantılıdır. Dahası, soyut, mutlak, özerk ve evrensel olarak geçerli bir bilgi kavramını eleştirmiştir.

Uzun süredir devam eden metodolojik tartışmalar ve bu konuda yapılan çok sayıda feminist araştırma, feminist bir metodoloji olmadığının altını çizmektedir. Bu tespitin yanı sıra, seçilen yöntemin feminist bir perspektif temelinde değerlendirilmesi, feminist yöntem tartışmalarında yaygın bir bakış açısıdır. Maria Mies'in (1978, 1984) feminist bir bilim için “tarafılık”, “etkilenme” ve “öz düşünüm” temel kategorilerini açıkça vurgulayan kadın çalışmaları hakkındaki metodolojik önerileri özellikle önemli kabul edilmektedir. Bu epistemolojik perspektifler eleştirel feminist teoriyi anlamak

için çok önemlidir ve özdeşünümsel, eleştirel ve politik olarak donatılmış bilimsel çalışma için bir çağrı olarak anlaşılmaktadır.

Feminist bilim eleştirisinin merkezinde, yukarıda da belirtildiği üzere, eril egemen bilimsel nesnellik normunun eleştirisi yer alır. Haraway, bilginin toplumsal konumunu dikkate almayan bilimin tarafsız ve nötr nesneliliğinin eleştirisini feminist bakış açısı teorisiyle açıklar. “Konumlu Bilgiler: Feminizmde Bilim Meselesi ve Kısmi Perspektifin Ayrıcalığı” (1988) adlı denemesinde Haraway, tüm bilimsel bilginin temel -etik ve politik- bir sorumluluğu olduğunu varsayar (Haraway 2001, 293). Onun konumlandırılmış bilgi kavramında bilimi mümkün kılan angaje ve sorumlu bir konumlanmanın epistemisi ve politığıdır.

Bu bağlamda araştırmacılar için konumlandırılmış bilgi, belirli, birlikte yansıtılan ve sınırlı bir şekilde konumlandırılmış bir araştırma sürecinden doğar. En önemlisi farklı perspektiflerin birbirine bağlanmasıdır. Bilimdeki konumlanmada önemli olan, mevcut bilginin sürekli olarak eleştirel bir şekilde yeniden incelenmesi, yapı sökümü uğratılması ve yorumlanmasıdır. Haraway, Chandra Talpade Mohanty'nin ilk olarak 1984 yılında yayınlanmış Üçüncü Dünya kadınları “üzerine” yapılan araştırmaları çok yönlü eleştirdiği “Batılı Gözler Altında” isimli makalesine göndermede bulunarak, bilginin konumlandırılmış olarak anlaşıldığında, güç ilişkilerini ve epistemik şiddeti⁵ de dikkate alması gerektiğini savunur (Haraway 2001, 289). Bu kavram, bilgi üretim süreçlerinin kesişimsel olarak incelenmesi gerekliliğini de beraberinde getirmektedir.

Mies'in “Kadın Çalışmaları için Metodolojik Önermeler” (1978) adlı makalesi Avrupa bağlamında kadın ve toplumsal cinsiyet çalışmalarında araştırmacıların öznel pozisyonuna odaklanan ve çokça tartışılan ilk metinlerdendir. Bu makale, kadınların toplumsal konumunun kadın çalışmaları için özel bir yöntem gerektirdiğini savunmaktadır. Mies'e göre,

kadınlar ve diğer baskı gören gruplar, öznel tecrübelerinden dolayı psikolojik iktidar mekanizmalarının analizine karşı daha hassastırlar. Baskının nesnelere olarak kendini koruma refleksiyle, egemen olanın motivasyon ve stratejilerini tanıma konusunda daha beceriklidirler (Mies'den akt. Althoff vd. 2001, 43). Bu perspektiften yola çıkarak, Mies ezilenin bakış açısını içselleştiren bir kaygı ile hareket eden kadın sosyal bilimcilerin, kadınları ve ezilen grupları araştırırken erkeklere oranla daha iyi analiz etme yetisine sahip olduğunu savunur. Ona göre, araştırılanın bakış açısı çalışma sürecine eşlik etmelidir (Mies'den akt. Althoff vd. 2001, 40). Bununla birlikte 1980'lerden bu yana özellikle sömürge karşıtı, siyah ve Küresel Güney'den feminist müdahaleler, kadınlar arasındaki eşitsizlik ve farklı baskı deneyimlerini yoğun bir biçimde tartışmaya açmışlardır. Bu eleştirel yaklaşımlar, Avrupa ve Anglo-Amerikan feminist ve kadın hareketleri tarafından savunulan evrensel kız kardeşlik iddiasını imkânsız kıldığı gibi homojen bir "biz kadınlar" fikrinden bahsetmenin mümkün olmadığını göstermişlerdir. Bu makalede analiz etmeye çalıştığım "içeride" ve "dışarıda" olmaya dair özdeşleşim süreci, kadın aktivist araştırmacılar arasındaki çeşitli farklılıkların yanı sıra Mies'in belirttiği "tarafgirlik" ve "ortak deneyim" dışında, aşağıda ele alacağım farklı faktörlerin de göz önünde bulundurulması gerektiğini gösterdi.

Mies araştırmacının görevini, araştırması aracılığıyla toplumsal egemenlik ilişkilerinin ortadan kaldırılmasına katkıda bulunmak ve böylece özgürleşme siyasetini desteklemek olarak görür. Haraway gibi o da kadın araştırmacıların araştırma alanlarındaki kadınlarla ortaklaşmasını ve kadın araştırmacıların, bilim insanları olarak kendi çıkarlarını da temsil etmeleri gereken özgürleştirici hareketlere aktif katılımını önermektedir. Bu öneriyi, araştırılan ve araştırmacının "karşılıklı çıkarları" ile gerekçelendirmektedir. Benzer şekilde Sandra Harding de "değer tarafsızlığının" bilinçli olarak terk edildiği bir araştırma perspektifine başvurmaktadır. Ona göre, araştırmacılar çalışmalarının etik ve siyasi hedeflerine odaklanmalıdır (Althoff vd. 2017,

52; Harding 1990). Bunu yaparken, “bilimsel alanda güç ilişkileri ve bilgi üzerine eleştirel bir şekilde düşünmenin” yanı sıra, araştırmacıların “kendi ayrıcalıklarının ve kör noktalarının” farkına varmaları da önemlidir. Haraway ve Harding için toplumsal hareketler ile eleştirel bilim arasında bir bağ kurmak bu anlamda önem taşır. Böylece “feminist bilim projesini çok özel siyasi ve etik hedeflere bağlarlar.” (Althoff vd. 2017: 42)

Mies araştırmacı ve araştırılan arasında “yaşanmışlık deneyimleri” üzerinden bir ortaklıktan söz etse de her ikisinin de her zaman aynı tarafta olamayabileceğini söyler. Mies’e göre önemli olan araştırmacının araştırma sürecinde kadınlarla dayanışma içerisinde olmasıdır. Mies’in bu tanımında araştırmacı, “dışarıdan” ve “dayanışmacı” konumdadır. Kendi araştırma deneyimimde, Mies’in ele aldığı araştırmacıdan farklı olarak “içeriden bir araştırmacı” konumundaydım. Ortak kaygı olarak tanımlanabilecek “kadın olma” durumu, “ezilen etnik bir grubun üyesi olmam” ile daha spesifik ve kesişimsel bir hâl alıyordu. “Kadın araştırmacı” ile “Kürt kadın araştırmacı” arasındaki olası farklı deneyimler, “aktivist Kürt kadın araştırmacı” olmamla araştırma sürecinde bambaşka bir deneyime evrildi. Bir araştırmacı olarak kendi konumunu tarafsız olarak tanımlamayan ve incelenen grubu da bir nesne olarak görmeyen Patricia Hill Collins’in araştırmacı perspektifi bu açıdan benim deneyimimle örtüşmektedir. Hill Collins, kendisini araştırdığı grubun içinde konumlandırır ve ifade biçimi olarak sıklıkla “ben” ve “biz” şahıs zamirlerini kullanır (akt. Graneß, Kopf ve Kraus 2019, 108).

Bu teorik çerçeveye ek olarak otoetnografik⁶ çalışma yöntemiyle (Ellis, Adams ve Bochner 2010, 345-6) sahada ve sahayla ilgili etkileşimlerimde rol oynayan “üçüncü göz”ü analiz etmeye çalışacağım. Zira Ellis ve diğerlerinin dediği gibi “[o]toetnografılar, bir kültürün parçası olmaktan ve/veya belirli bir kültürel kimliğe sahip olmaktan kaynaklanan olaylar hakkında geriye dönük ve seçici bir şekilde yazarlar. Ancak, sosyal bilimsel yayıncılık gelenekleri bu kişileri (genellikle) yalnızca yaşadıklarını anlatmaya değil, aynı zamanda analiz

etmeye de zorlamaktadır” (Ellis, Adams, Bochner 2010, 347). Otoetnografik analiz, sadece metodolojik araçları ve araştırma literatürünü kullanmakla yetinmez, aynı zamanda kültürel deneyimin çeşitli yönlerini içeridekilere ve dışarıdakilere göstermek için araştırmacının kişisel deneyimlerini de esas alır. Bunu başarmak için, kişisel deneyimleri mevcut araştırmalarla karşılaştırmak gerekir (Boylorn 2008; Denzin 2006). Ellis ve diğerlerinin belirttiği gibi anlatılanı analiz etme yeteneği ve araştırma konusunun farkındalığını ortaya koyma becerisi, araştırmacının donanımına bağlıdır. Bu açıdan alandaki aktivist kimliğimin araştırmaya etkisini analiz etme gibi bir sorumluluğa da sahiptim.

Yerlileşme (Going Native) / Akademikleşme (Going Academic)

“Yerlileşme” [*going native*] terimi, araştırmacının kendini çalışılan kültürle özdeşleştirme sürecini tanımlamak için kullanılır (Hamann ve Kibling 2017, 149). Bu süreçte, araştırmacının kendisi “yerli” bir kişi haline gelir ve bu nedenle akademik literatürde yerlileşmenin, “bilimsel disiplin için mesafe ve nesnellik kaybı gibi sorunlu sonuçları olan” bir tehlikeye neden olduğu varsayılır (Hamann ve Kibling 2017, 149). “Yerlileşme,” birey veya grupların kendilerine ait olmayan “yabancı” bir kültürün sınırlarına geçmeleri anlamına gelen bir terimdir. Özellikle etnografik araştırmalarda çok tartışılan “yerlileşme” kavramı ve yol açacağı öngörülen tehlikeler, araştırmacının bakış açısından çok yönlü sorgulanmaktadır. Bu kavram Batılı söylemde ilk olarak “yabancı topraklara yapılan keşif yolculukları” bağlamında kullanılır. Yerlileşme, “benlik” ile “öteki” arasındaki sınırların belirlenmesi ve çözülmesine ilişkin sorularda merkezi bir role sahiptir. Sömürgeleştirilen grup ve sömürgeci arasındaki güç ilişkileri ve kültürel alışveriş dinamiklerini, bu kavram bağlamında analiz etmek mümkündür. “Yerlileşme” kavramı genellikle sınıf, toplumsal cinsiyet ve cinsellik gibi kategorilerle ilişki içinde,

kesişimsel bir hal alır (Hamann ve Kießling 2017, 149).

Yabancı bir kültürde evde olmanın ne ölçüde mümkün olduğu tartışmaları bazı etnografik araştırmalarda metodolojik bir tartışma konusudur. Kimi etnografik yöntem öğretileri her yerleşmeyi bir eve dönüşün izlemesi gerektiğini, yabancı kültürün yaşamına katılımda mesafenin alınması gerektiğini ve mesafe koyma önlemleri olmadan araştırmacının bilimselliğini kaybedeceği iddiasında bulunurlar (akt. Hamann ve Kießling 2017, 150). Öte yandan Edward Said'in *Şarkiyatçılık* (1978) ile Paulin J. Hountondji'nin "*Sur La Philosophie Africaine*" (1977) adlı eseri, Batı'nın⁷ Batılı olmayan insan toplulukları temsil edebilme ve onlar üzerine söz söyleme yetkilerini alaşağı eden analizleriyle "yerleşme" kavramının Batılı tanımını sorguladılar. James Clifford, araştırmacının "öteki dünyayı" sadece kendi sesiyle yeterince temsil etme iddiasının meşruiyetini yitirdiğini savunur. Zira ona göre araştırmacının algıları ve yazdıkları kaçınılmaz olarak kendi kültürünün etkileri tarafından belirlenmeye devam eder ve onlar tarafından oluşturulur (akt. Hamann ve Kissling 2017, 150).

Benim araştırma saham ve konumum bağlamında "yerleşme" benim için yerli değil, aksine yabancı bir hal almak anlamına geliyordu. Bunun nedeni, araştırmamın akademik epistemolojik çerçevesinin KKH'deki kendi aktivizmimle çok yakından bağlantılı olmasıydı. Etnografik olarak tasarlanan, "gözlem ve katılım"a dayanan saha aşamasında, araştırma öznesinin kültürünü tanımak benim için bir gereklilik değildi. Kendi kültürüm içinde hareket ediyordum. Benim için "öteki" ya da "yabancı kültür" diye bir şey yoktu. Öte yandan araştırmamda mesafenin kaybolması tehlikesi de yoktu, çünkü zaten ilk bakışta benim ve araştırılanlar arasında herhangi bir mesafe yoktu. Bu da "mesafe" kurgusunu "yerleşme" üzerinden değil, başka bir bakış açısından ele almayı gerektiriyordu.

Benim konumumdaki bir araştırmacı için araştırma alanı aynı

zamanda yaşam ve hareket alanıdır. Bu iki konum arasında da kaçınılmaz bir karşılıklı etkileşim vardır. Örneğin, aktivist olarak yer aldığım bir etkinlikte akademik çalışmamın sonuçlarını da kaçınılmaz olarak sunmam/ ele almam söz konusuydu. Ya da tam tersi, araştırma sürecinden elde ettiğim deneyimlerin aktivist faaliyetlerimi etkilediğini görüyordum. Benzer şekilde, Alexandra Ommert “Ladyfest Aktivizmi” üzerine yaptığı çalışmada, aktivist ve araştırmacı olarak konumunu ve akademide ortaya çıkan gerilimi şu şekilde aktarıyor: “Bir yandan ‘sahaya dalmak’ talep edilirken, diğer yandan ‘kendini yabancı kılmak’ ve ‘mesafe koymak’ talep ediliyordu.” (Ommert 2016, 86). Ommert, mesafe yaratmayı çalışması açısından önemli görüyor ve görüşmeleri analiz ederken bu ikilemin üstesinden geldiğini belirtiyor. Bilimsel ve bilimsel olmayan sunumlarda alanın temsilcisi olma rolünü cazip ve aynı zamanda zor bulurken, kendisini bazen aktivist rolünü bazen de akademik rolünü savunmak zorunda kaldığı iki arada bir derede olma haliyle tanımladığından söz ediyor (Ommert 2016, 86).

Ben de benzer şekilde kendi kendimle bir çelişki içindeydim. Akademisyen kimliğimle davet edildiğim toplantılarda iç içe geçme halini bariz biçimde yaşıyordum. Örneğin toplantıyı organize eden kurum için ilk elden bilimsel bir çerçeveden konuyu ele almam önemliyken, sunum esnasında aktivist konumumun - yaşadığım deneyimler, kendimle çatışmalarım itibarıyla kaçınılmaz olarak devrede olduğunu görüyordum. Yazılı metin bilimsel, sözlü metin ise aktivistti. Öte yandan sunumlarda savunmacı, sahiplenici bir konumdan ziyade tanımlayıcı, kavratmaya çalışan konumlanışım, ikili konumumun hoşuma giden çıktısı olarak açığa çıkıyordu.

Almanya’da akademik bir kurumda bilimsel faaliyet yürütmek ayrıcalıklı bir konumdur. Bu konumumu eleştirel bir çerçeveye oturtmam, Batılı olmayan, etnisite, kültür, toplumsal cinsiyet, göçmenlik gibi kesişimsel kategoriler nedeniyle dezavantajlı bir grubun üyesi olmam, bu konumun ayrıcalıklı olma durumunu yok etmiyordu. Fakat Lila Abu-Lughod’un

belirttiği gibi kendi grubunu araştırma öznesi yapan bir araştırmacı için bu ayrıcalık, daha çok çelişkiye neden olur ve ek sorumluluklarla yüklüdür (Abu-Lughod 1996). Hele de bu konumu feminist bir perspektifle ele alan bir araştırmacı için durum daha da karmaşıklaşmaktadır.⁸ Benim “ayrıcalıklı” akademik konumum -araştırmam aracılığıyla- bir yandan bir aktivist olarak bana her zaman mümkün olmayan bir hareket imkân ve görünürlük sağlarken, diğer yandan bu konum “kim, kimin/neyin hakkında, nasıl konuşabilir?” sorusuyla, yani temsil krizi ile yüzleşmeme yol açtı. Zira akademik konum, yani üzerine konuşmak, aktivist konuma yani kendi hakkında konuşmaya nazaran, konuşacak alan bulma konusunda ayrıcalıklıdır. Bir kişinin, hareketin aktivisti olarak kabul görmesi, kendini ifade etme alanı ve dinleyici bulma çabası, akademik olan ve olmayan alanda oldukça sınırlıdır. Özellikle KKH gibi marjinalleştirilen ve kriminalize edilen⁹ bir hareketin son yıllarda çokça ilgi görmesi ve pek çok akademik çalışmaya konu olması,¹⁰ kamusal alanda aktivistlerinden ziyade akademisyenlerin hareket hakkındaki fikirlerine yer verilmesi, onlara alan tanınması ciddi bir temsil sorununu beraberinde getirmektedir. Bazı etkinliklere aktivist değil akademisyen kimliğimle davet edilmem bu çelişkiyi derinden yaşamama neden oluyordu. Bu çelişkiyi “bölünmüş benlik” kavramıyla tanımlayan Abu-Lughod, feminist ve *halfie*¹¹ araştırmacıların “hakkında” konuşma ve “kendi üzerine” konuşma konumları arasında endişeli bir şekilde mekik dokuduklarından söz eder (Abu-Lughod 1996, 21).

Fakat bu temsil sorununun bir diğer boyutu da hareket açısından anlamıydı. Bu sorun görüşmecim olan ve hareketin dış ilişki çalışmalarında yer alan bir aktivist tarafından da dile getirildi. Kamusal alanda, özellikle medya ve akademiye, KKH ile ilgili konularda, KKH aktivist ve temsilcilerinden ziyade, örgütlü olmayan veya KKH ile herhangi bir bağı olmayan aktivist ve akademisyenlerin fikirlerine başvurulmasını eleştirdi. Aktiviste göre bu yaklaşım, KKH'nin radikal ve örgütlü yapısından ziyade, daha “kabul

edilebilir” bireysel söylemleri öne çıkarma eğiliminden kaynaklanmaktadır.

Görüşmecimaktivistveakademikkimlikyanındabirhareketkimliğinden söz ediyordu ve hareket kimliğinin bilinçli bir şekilde kamusal alanda görünür kılınmadığını vurguluyordu. Hareket kimliğini aktivist kimliğinden ayıran boyutu kendi konumundan yola çıkarak şöyle değerlendirebilirim: KKH içerisinde yer alan örgütlü bir kadın-meclisi temsilcisi olarak değil de bireysel bir “aktivist” veya “araştırmacı” olarak muhatap alınıyordum. KKH Aktivisti bu çelişkinin Batı ülkelerindeki örgütlülükten kaçan, bireysel aktivist anlayışından kaynaklandığını vurgulayarak, bu yaklaşımın hareketin kolektif kimliğine ve anlayışına ters düştüğünden söz etti:

Örgütlülük ilkesi, bizim temel prensiplerimizden biridir ve bizim için büyük bir öneme sahiptir. Farklı kesimlere ulaşmak ya da ortak mücadele yürütme konusunda “örgütlülükten kaçınma meselesi” ciddi bir engel teşkil etmektedir. Her ne kadar birçok şeyi benimsiyor ve çeşitli etkinlikler, eğitimler düzenlemek istiyor olsalar da, iş mücadeleye geldiğinde örgütlülükten kaçınma eğiliminde oluyorlar. Bu özellikle Avrupa toplumlarında yaygın bir durumdur. Aktivizmi bireysel bir çaba olarak ele alıyorlar ve örgütlü mücadele ile özgürleşebileceklerine inanmıyorlar. Oysa biz KKH olarak bu yaklaşımın temel bir yanılgı olduğunu düşünüyoruz. Kadının ancak örgütlü bir mücadele ile özgürleşebileceğine inanıyoruz. Birey olarak özgürlüğünü yitirmemişsin ki, birey olarak tekrar kazanasın (Zîne 2017, 429).

Marc Calmbah’ı takip eden Ommert, “içeriden” araştırmacıların, araştırma esnasında araştırma alanlarıyla karşı karşıya kaldıkları gerilimleri “akademikleşme” [*going academic*] kavramıyla özetlemektedir. Ona göre bu terim, “akademik çalışmanın gerekliliklerinin yerine getirilmesine, mesafe koyma sürecine, sözde “nesnel araştırma” beklentilerine uyum sağlanmasına

ve “sonuçların akademik olarak sunulmasına” karşılık gelebilir (Ommert 2016, 86). Calmbah’a göre, kolay saha erişiminin sağladığı “içeriden biri statüsü” bir yandan kapıları açabilirken, diğer yandan da “algılanan bilgi farkı” nedeniyle katılımcıların geri çekilmesine de yol açabilir (akt. Ommert 2016). Ommert, bu tespitten yola çıkarak bilgi farkının nasıl güç farkına dönüşebileceğinden bahsetmektedir (Ommert 2016, 87). Bu nedenle araştırma sürecini, hem “yerleşme” hem de “akademikleşme” olarak anlamak gerektiğinden ve her ikisi arasında bir denge kurma gerekliliğinden söz eder. Ommert, bu dengeyi özellikle değerlendirme sürecinde bakış açısını değiştirebilmek ve her zaman farklı gözlükler takabilmek olarak tanımlamaktadır (Ommert 2016, 88).

KKH ile ilgili ilk kapsamlı akademik çalışmayı yazan “içeriden” bir kişi olarak Handan Çağlayan, aktivist kimliğiyle araştırmacı kimliği arasındaki gerilimi “arafta durmak” olarak tanımlamaktadır. Çağlayan, araştırmaya dışarıdan bakmaya çalışarak analiz etmeye kalkışmanın zorluklarından bahsederken bu konuda feminist perspektifin kendisine yardımcı olduğundan bahseder. Bu zorluğu “kadınlardan yana taraf olmayı sürdürerek, çalışmanın kadınların güçlenmesine hizmet etmesini hedefleyerek” aşmaya çalıştığından söz eder (Bensoy ve Saka, 2008). Ben de kendi araştırmamda Ommert’in ve Çağlayan’ın işaret ettiği bu ikili konumlanışın yarattığı zorlukları deneyimlerken, feminist perspektifin sağladığı destekleyici yaklaşımı benimsedim. Bu bağlamda benim alan araştırması boyunca üçüncü göz olarak tanımladığım “bakmayı yeniden öğrenme”yi, tüm araştırmaya yaymam gereken bir perspektife dönüştürmem gerekliliği ortaya çıktı.

Araştırmacı ile Araştırılan Arasında Kurulan İlişki

Regina Becker Schmidt ve Maya Nadig, araştırmacılar ile araştırılan kadınlar arasında sürekli bir gerilim olduğunu iddia ederler (akt. Althoff vd. 2001, 84). Kastedilen kadınların kadın olarak ortak kaygıları ve farklı

yaşam durumları arasındaki gerilimdir. Sahadaki araştırmacı ve araştırılan arasındaki eşitlik ve farklılık, yakınlık ve uzaklık arasındaki çatışmalı ilişki, araştırmanın amaçlarını ve sonuçlarını doğrudan etkilemektedir. Bu bağlamda araştırmacının özdüşünümselliğinin önemi vurgulanmaktadır. “Kişinin kendi bastırılmış grubuyla” (Althoff vd. 2001, 43) özdeşleşmesini rahatsız edici bir etmen olarak görmeyen ve bunu daha kapsamlı bir analiz için metodolojik bir olasılık olarak değerlendiren Mies’in aksine Schmidt ve Nadig, özdüşünümün araştırılanla genel bir özdeşleşmeyi değil, kişinin kendi duygularının ve bunların araştırma süreci için öneminin eleştirel bir incelemesini gerektirdiğini belirtirler (Althoff vd. 2001, 43). Onlara göre özdüşünümsel olmayan bir özdeşleşmenin, kadınlar arasındaki farklılıkları ve hiyerarşileri gizleme tehlikesi vardır (akt. Althoff vd. 2001, 84). Benzer şekilde Kim England’a göre de özdüşünümsellik için, kendimizi konumlandırmamız ve bu konunun sorduğumuz soruları, araştırmayı yürütme ve bulgularımızı yazma biçimimizi nasıl etkilediğini metne yansıtmamız gerekir (England 1994, 251-252). Araştırmacının kendisini konumlandırması kadar önemli bir diğer nokta da araştırmacının araştırılan tarafından nasıl konumlandırıldığıdır (Milligan, 2016). Bu ikili belirleyicilik, araştırmanın geleceğini tayin eder (Deniz 2017, 20). Mülakat sürecinde KKH aktivistleriyle aramda gelişen yeni ilişki biçimi, hareket aktivisti olarak kurduğumuz ilişkiye farklı ve karmaşık bir boyut kazandırdı. Bu yeni ilişki biçimini aşağıda daha ayrıntılı ele almaya çalışacağım.

İçeriden bir araştırmacı gözüyle mülakat deneyimi

Araştırmacı ile araştırılan arasındaki çok yönlü ilişki, benim deneyimimde “ortak yaşanmışlık” ve “içeriden bir araştırmacı” olma durumlarıyla özellikle mülakatlarda belirgin bir şekilde ortaya çıktı. İçeriden bir araştırmacı olduğum gerçeği ve bilgisi, gerçeğleştirdiğim mülakatların

çoğu üzerinde etkisini bir şekilde hissettirdi. Araştırmacı ile araştırılan arasında kurulan güven, araştırma sürecinin kritik bir unsurudur. Güven, yalnızca şüpheli yaklaşımların önlenmesi ve açık cevapların sağlanması açısından değil, aynı zamanda hassas konuların konuşulabilmesi, korkuların ve yanlış anlaşılmalara önüne geçilmesi açısından da önem taşır (George 2015, 454'den akt. Krause 2016, 10). Güven duygusu, katılımcılarla kurulan aktivizme dayalı ilişki ile inşa edilmişti. Ancak güvenin korunması, katılımcıların haklarının sağlanması, araştırma bağlamına ve katılımcıların koşullarına dair derin bir anlayışın ve empati yeteneğinin geliştirilmesini de gerekli kılıyordu (Krause 2016, 10). Güvenin sağlandığı bu ortamda, bazen araştırmacı olarak beni yorum yapmaya davet etme, bazı konularda anlatılanları düzeltmemi isteme, "sen de biliyorsun" diyerek cevabı bazen kısa tutma gibi tutumlar da ortaya çıktı.

Görüşüğüm kişilerin çoğunu KKH içindeki siyasal çalışmalarından dolayı tanıyordum. Kürt kadın örgütlerinden bazı temsilcileri özellikle seçtim. Erişilebilirlikleri, kendi çalışma alanları hakkındaki tecrübe ve bilgileri, aramızda kişisel yakınlık olmaması gibi etmenler seçimimde rol oynadı. Bazı hareket organizasyonları için doğrudan kurumun aktivistlerine veya çoğunlukla sözcülerine başvurduğum ve bir katılımcı önermelerini istedim. Görüşülen kişilerin bu şekilde seçilmesinin, görüşmelerin seyri ve içeriği üzerinde farklı etkileri oldu. Katılımcıların seçiminin ve onlarla kişisel yakınlık düzeyimin mülakatlar üzerindeki etkisini yazının ilerleyen bölümünde irdelleyeceğim.

Buna ek olarak, benim de KKH'nin bir aktivisti olmam ve hareketi içindeki farklı organizasyonların yönetim kurullarında, farklı platformlarda KKH'nin yerel temsilcisi ve sözcüsü olarak yer aldığım bilgisi de görüşmeleri doğrudan etkiledi. Onlar için yeni olan benim araştırmacı konumumdu. Neredeyse tüm aktivistler doktora yaptığımı ancak görüşme talebinde bulunduğumda öğrendi. Araştırmacı kimliğim çoğu aktivistte saygı uyandırırken,¹² kimisi "hegemonik bilim" eleştirisi¹³ üzerinden bana kuşkuyla yaklaştı.¹⁴

Abels ve Behrens (2009) mülakat esnasında bütün tarafların özne olduğundan söz ederler. Yani tüm katılımcılar, mülakat ortamında sadece ilgili organizasyonun ya da “bilimin” temsilcileri olarak değil, aynı zamanda öznel olarak bulunurlar. Kişilerin kendi örgütsel veya akademik konumları dışında ilgi, güven duygusu, güç, kontrol ve hiyerarşi gibi faktörlerin de bu sosyal ilişkilenebilir ve etkileşimi etkilediğini belirtirler. Benim araştırmacı kimliğim üzerinden edindiğim yeni konumum da dolaysız bir biçimde mülakatları etkiledi. Bu durum kaçınılmaz olarak şimdiye kadar aktivist bağlam içinde gelişen karşılıklı fikir alışverişinin, tek yanlı gelişen soru ve cevaba dayalı -ilk bakışta rahatsız edici- bir bilgi ilişkisine dönüşmesine neden oldu.

Hiyerarşik de olduğunu hissettiğim bu yeni ilişkilenebilir biçimi, ilk mülakatlarda soruları sorma biçimimi şekillendirdi. Araştırmacı konumumun somut göstergesi olan mülakat ve araştırma soruları, yeni aldığım, üzerime giydiğim ama henüz alışmadığım, bana dar geldiğini hissettiğim bir giysi gibiydi. Özellikle mülakatları sonradan dinlerken soru sorma biçimim, beni uzun süre rahatsız etti. Sorularımı iyi buluyordum, zira mülakat partnerlerim sorulara doğrudan cevap veriyordu ve cevaplarının tezim için müthiş malzemeler verdiğini görüyordum. Fakat soruları soruş şeklimi kuru ve mekanik buluyordum. Görüşmeleri kaydetmem gerekliydi fakat kayıt cihazı sürekli dinlendiğimi hissettiriyor ve rahat hissetmemi engelliyordu. Öte yandan sıkıntımın bir diğer nedeni tanıdığım insanların karşısına birdenbire araştırma amacıyla çıkmamı. Uzman ve aktivist kimliğimi olabildiğince araştırma dışında tutma çabamın, sıkıntımın diğer bir nedeni olduğunu zaman içinde fark ettim.

Ayrıca soru soran pozisyonum, beni mülakat esnasında oluşan hiyerarşik ilişkide üst sıralamaya koyuyordu. Mülakat katılımcılarından öyle bir geri bildirim almamama rağmen soruları soran ve mülakatı belirleyen kişi olmam, bende bu tip bir intiba uyandırıyor. İlerleyen mülakatlarda bu “nesnel” akademik giysiden ve çerçeveden kurtulmaya çalıştım. Örneğin

“soru sorma” halini karşımdaki uzmana alan açma olarak görmeye başladım. Biraz daha rahat olmaya çalışarak yarı yapılandırılmış mülakat tarzına geçtim. Konuyla ilgili literatürde (Abels ve Behrens 2009) özellikle yapılandırılmış mülakatlarda “ilgili geri durma” (*interested restraint*) tavsiye edilir (age., 162). Söz konusu durumda araştırmacı “katılımcı” ve dolayısıyla “uyarıcı-pasif” kişi olarak, görüşme protokolünün monolog bir metin olarak görülebilmesi ve yorumlanabilmesi için yalnızca anlatıma davet eden kişi rolündedir (Lamnek 1989, 67, 69, 179; akt. Abels ve Behrens 2009, 162). Böylece “soru soran-cevap veren” biçimindeki ikili hiyerarşiyi olabildiğince sınırlayarak, bilgi almak isteyen bir araştırmacı kimliği ile karşısındakinin ne düşündüğünü öğrenmek isteyen meraklı bir aktivist kimliğinden oluşan bir “mülakatçı/araştırmacı” kimliği oluşturdum. Geliştirdiğim bu kombinasyon sayesinde sonraki mülakatlarımda soruları daha “doğal” bir biçimde sorduğumu fark ettim. Mülakatın sadece mülakatı veren için değil, yapan için de rahat bir ortam sunması önemliydi.

Ayrıca benim aktivist olmam bir gerçeklikti ve bundan bir mülakat çerçevesinde bile olsa sıyrılmam ve tecrübelerimi yok saymam, kendimi bundan soyutlamam hem benim için, hem de mülakatı veren için imkânsızdı. Aktivist kimliğimden önce ben bir araştırmacı olarak da içinde yaşadığım toplumun bir parçasıydım. Sınıfsal, etnik/ulusal ve cinsiyet kategorileriyle belirlenen değerlere sahiptim. Bu çerçeveden bakınca Çağlayan’ın belirttiği gibi önemli olan, değerlerden arınabilmek değil, kendi konumunu açıkça ortaya koyabilmeyi sağlamaktı (akt. Bensoy ve Saka 2008).

Ortak deneyimlere sahip olmanın araştırma üzerindeki etkisi dışında mülakatlara yansıyan etkileri de söz konusuydu. Mülakat yaptığım KKH organizasyonlarında yer alan aktivistlerden sadece kadın Alevi kurumu temsilcisi aktivistleri tanı mıyordum ve galiba onlar da beni tanı mıyordu. Organizasyondan tanıdığım bir kadın aktivistin önerisiyle kendileriyle mülakat yaptım. Bu mülakatta görüştüğüm kadın aktivistler olabildiğince

görüşmeyi -karşıdakine- bilgi verme, propaganda yapma, tanıtma platformu olarak kullandılar. Onlar için ben kurumları ve kendileri hakkında bilgi almak isteyen bir akademisyendim ve bu durum onlara özellikle yeni çalışmalarını anlatmaları için bir alan sunuyordu.

Gazete, dergi, akademi gibi mülakat ortamlarının kurumlar açısından kendilerini tanıtma, görünür kılma ve propaganda imkânı sağlaması; dolayısıyla bu platformları bu amaçlarla kullanmaları sıklıkla karşılaşılan bir durumdur. Zira araştırmacının aldığı bilgiler, mülakat yapılan kişinin düşüncesini değil, organizasyonun resmi tutumunu yansıtabilir ya da organizasyonun kendisini görünür kılması için araçsal bir nitelik taşıyabilir. Sadece kamusal alanda tartışılması istenen, ama stratejik çıkarları içermeyen bilgiler paylaşılabilir. Behrens'e göre böyle bir durumda araştırmacı, kolektif bir aktör tarafından kendi dışı dönük kurumsal politikası için araçsallaştırılma riskiyle karşı karşıyadır (Abels ve Behrens 2009, 161; Behrens 2003, 229). Fakat alan açmak, araştırmacı olarak benim için ve araştırılan olarak mülakatı veren kişi için -ortak çıkarlarımız gereği- risk değil, bir uzlaşma sağlamaya dayalıydı. Buna ek olarak, görüştüğüm kişilerin de örgütlerindeki konumları gereği argümanlarını bu çerçevede tartışacakları benim için açıktı. Aktivistlerin günlük yaşamlarında karşılaştıkları çelişki ve zorlanmaları ortaya çıkarmak için kişisel düzeyde sorular sormak benim için önemliydi. Bu yaklaşım, politik-toplumsal aktivizmin yalnızca bir yaşam alanıyla sınırlı olmadığını, aksine aktivistlerin yaşamlarının her alanında ve ilişkilerinde aktivizmlerinin çeşitli çelişki ve zorlanmalara neden olduğunu anlamak açısından önemliydi.

Her ne kadar mülakat yaptığım aktivistler/uzmanlar, kendi bilgilerini akademik alana aktarma gibi bir sorumluluk içinde olsalar da bunu karşılarında oturan bir diğer aktiviste/uzmana propaganda yapma ihtiyacı duymadan dile getirdiler. Yine diğer röportajlardan farklı olarak Êzidi kadın temsilcisi, mülakatı yaptığımız sürecin etkisiyle¹⁵ mülakat ortamını kamusal bir alan olarak değerlendirerek Êzidi kadınların acılarını aktarma, uluslararası

camianın dikkatini çekme ve beklentilerini dile getirme amaçlı kullandı.

Yine benim “kendilerinden biri olmam” durumu, sorunlarını, yaşadıkları zorlukları olabildiğince sansürlemeden dillendirmelerine neden oldu. Bu güveni hemen tüm mülakatlarda hissettim. Tanıyor olsalar bile, kendi alanlarından gelmeyen birisine -sorunları anlatırken- bu kadar açık yaklaşacaklarını düşünmüyorum. Mülakatı, örgütsel sıkıntılarını “toplantı” gibi resmi bir ortam dışında dile getirme -dertleşme- alanı olarak kullanmalarını, içeriden konumumu muhatap alma olarak algıladım. Hatta bazı katılımcılar, hazır bir aradayken ortamı -yanıtlara paralel olarak- örgütsel bir çalışmaya dair bir detayı paylaşarak kurumsal bilgi verme alanı olarak değerlendirdiler. Araştırmacı konumumdan değil, aktivist ve içeriden olma konumumdan dolayı, bana verilen bilgileri nasıl ele alacağım, ilk bakışta önümde ciddi yönetsel bir sorun olarak duruyordu.

Mülakat ortamı onlar için güvenilir, kendilerine ait ve resmi olmayan bir örgütsel alan sundu. Bu durumu yer yer “sen nasılsa nereyi kullanacağını biliyorsun”, “burayı kırıpıyorsun”, “sen düzeltirsin” gibi cümlelerle yönlendirmeye çalıştılar. Bu şekliyle kendilerinin uygulamadığı sansürü dolaylı olarak benim uygulamamı istediler. Verdikleri bilginin akademide görünme biçimini benim inisiyatifime bırakmış olsalar da bu ilişkide bana akademik kimliğim üzerinden değil de ortak örgütsel kimliğimiz üzerinden bir rol ve sorumluluk biçtiklerini düşünüyorum.

Sahaya ve Araştırmaya Karşı Sorumluluk

Mülakat partnerlerim tarafından hem araştırmacı hem de aktivist olarak konumlandırılmamın benim araştırmam açısından verimli sonuçları olduğunu görebiliyordum. Kendi konumlanma biçimim kadar karşımdaki kişilerin beni nasıl konumlandıkları da hem benim için hem de araştırma için önemliydi. Çünkü bu kişiler sadece bir saha araştırması sürecinde görüşeceğim ve sonra

hiç görmeyeceğim insanlar olmayacaklardı. Pek çoğuyla örgütsel ve kişisel ortamlarda, platform ve etkinliklerde görüşmeye devam edecektik. Ben doktora tezimi sadece jüri üyelerime karşı değil, sahada birlikte çalıştığım aktivistlere karşı da savunacaktım. Araştırma ve araştırma alanı için sorumluluk gerektiren bu süreci olabildiğince şeffaf yürüterek, “yerlileşme” ve “akademikleşme” arasındaki gerilimleri açıkça dile getirip analiz ederek bu sürecin üstesinden gelmeye çalıştım. Bu açıdan doktora danışmanıyla yaptığım ikili görüşmelerde, danışmanımın yürüttüğü kolokyumlarda, doktora yapan ve aktivist çevreden arkadaşlarımla bu süreci şeffaf bir biçimde paylaştım. Kolokyumlarda analiz ettiğimiz mülakat bölümlerine gelen geri bildirimler özellikle “kör noktaları” görmemde yardımcı oldu. Mülakat transkriptlerini katılımcılara gönderip araştırmada kullanabileceğim biçimde -gerekli görüyorlarsa- düzeltmelerini istedim. Geri dönüşlerde genellikle transkriptler çok düzeltilmedi. Bununla birlikte, katılımcıların güvenliği ve anonimliği konusunda gerekli önlemleri alarak elimdeki materyali kullandım. Özellikle Kürt hareketi ve organizasyonlarının Almanya’da kriminalize olma riski göz önünde bulundurulduğunda, katılımcıların isimlerini anonimleştirerek gizliliklerini sağlayarak etik standartlara uygun bir yaklaşım izledim.

Tüm mülakatlardan önce, aktivistlerle görüşme talep ederken onlara ve bağlı buldukları kurumdaki kişilere kısaca doktora çalışmam hakkında bilgi verdim. Bu bilgilendirme, katılımcıların bilgilendirilmiş onaylarını (*informed consent*) almak ve görüşme sürecinin nasıl işleyeceği konusunda şeffaflık sağlamak için önemliydi. Mülakatı ne üzerine yapacağım hakkında kendilerine kısa bir bilgi vermek, hem onların yaşayacakları tereddüdü gidermek hem de “soru-cevap” yönteminde algılanabilecek olası sıkıntıları ortadan kaldırmak amaçlıydı. Buna rağmen, aktivistlerin doktora yapıyor olmamın dışında tez araştırma konuma pek heyecanla yaklaştıklarını söyleyemem. Özellikle 2014 yılından bu yana Rojava süreci ile birlikte KKH’nin uluslararası bilim camiasının ilgi odağı olması, buna bağlı olarak araştırma konusu olması

aktivistlerce bilinen bir durumdu. Katılımcılardan ve başka aktivistlerden bu yönde görüşler duydum. Kimisi bu ilginin harekete katkısını değerlendirirken,¹⁶ kimisi yapılan çalışmaların alana geri dönmediği yönündeki deneyimlerinden söz etti.¹⁷

Mülakat önerisi götürdüğüm hiçbir aktivist ve kurum isteğimi olumsuz karşılamadı. Hiç reddedilmedim. Bunun farklı nedenleri olduğunu düşünüyorum. Kendisini görünür kılma çabası, KKH'nin araştırmacılara kapılarını büyük ölçüde açık tutmasına neden oluyor. Hatta mülakat yaptığım Êzîdî bir kadın temsilcisi, bu çerçevede bana, demokrasi ve barış için mücadele eden kesimlere sorunlarını aktarma rolü verdi:

Ayrıca bize bu fırsatı verdiğin için çok minnettarım. Gerçekten çok mutluyuz. Bu çalışma ile görüşümüzü, vizyonumuzu, fikrimizi, görüşlerimizi demokratik ve barışçıl insanlara görünür kılabilir, tanıtabilir, yayabilirsin. Çok teşekkür ederiz.¹⁸

Benzer bir durumu dışarıdan bir araştırmacının da deneyimleyeceğini sanıyorum. Ancak çoğu zaman dışarıdan araştırmacıların ancak alanı tanıyan birisi üzerinden ilişki geliştirmeleri ve sahaya girmeleri mümkün olabiliyordu. Dışarıdan araştırmacıdan farklı olarak ben KKH aktivistlerinin çoğunu tanıyordum ve dışarıdan araştırmacıların ilk önce bir kuruma yönelerek onay alma ve sonra katılımcı bulma çabalarını yaşamak zorunda kalmadım.

Öte yandan uzman konumumu her ne kadar arka planda tutmaya çalışsam da bazı mülakatlarda uzmanların cümlesini tamamladığım ya da onlar uygun kavramı düşünürlerken bulmaya çalıştıklarını tahmin ettiğim kavramları söyleyiverdiğim oldu. Ya da zaman zaman düşünürken bulamadıkları kavramları, bakışlarıyla ya da direkt olarak bana sordular. Bazen tamamladıkları cümlelerini ek bilgilerle destekledim. Bu açıdan uzmanların buluşması olarak niteleyebileceğim mülakat ortamı, mülakat partnerlerimin bilgi akışını diğer bilinen uzman mülakatlarından çeşitli biçimlerde farklı

b biçimde etkiledi.

Benim için bir diğer içeriden etken dildi. Araştırmalar mülakat için seçilen dilin her zaman belirli bir bağlama bağlı olduğunu, seçilen dil pratiğinin kültürel, sosyal ve siyasi anlamla ilişkili olduğunu göstermektedir. Araştırmacının belirli bir dili veya dil çeşitliliğini kullanmayı seçmesi araştırmacı kimliğinin önemli bir unsuru olarak görülür (Temple ve Edwards, 2002; akt. Brandmaier 2015, 132). Görüşmede araştırma metodolojisinin kriterlerinin dikkate alınarak dil seçimi ve çeviri süreçlerinin şeffaf hale getirilmesi ve bu süreçlerin araştırmanın tüm aşamalarında ve her düzeyde yansıtılması gerektiği belirtilir (Brandmaier 2015, 132). Ayrıca kullanılacak dillerin toplumsal bağlamını ve belirli bir dilin katılımcıların yaşam bağlamındaki önemi de göz önünde bulundurulmalıdır (Enzenhofer ve Resch, 2011; akt. Brandmaier 2015, 139). Brandmaier'e göre görüşme dilinin seçimi ilk olarak görüşülen kişilerin ana diline yönelik olsa da prensip olarak, mülakat dilinin seçimi katılımcılara bırakılmalıdır (Brandmaier 2015, 139). Bu durum, ana dili Kürtçe olan aktivistler için ayrıca bir hassasiyet gerektiriyordu. Kürtçe, hem kendi topraklarında hem de bu toprakların ötesinde uzun süre inkâr edilmiş ve asimilasyon yoluyla yok edilmek istenmiş bir dildir. Bu inkâr ve asimilasyonun etkilerini ana dili Kürtçe olan katılımcılarım, kendi ülkelerinde ya da diasporada çeşitli şekillerde yaşamışlardı. Dolayısıyla, bazı aktivistler için ana dilini mülakat dili olarak seçmek çeşitli zorluklar doğuruyordu.

Katılımcılarım arasında ana dilleri Kürtçe, Almanca ve Türkçe olan aktivistler vardı. Aktivistlere hangi dilde mülakat yapmak istediklerini sordum. Katılımcılara büyük ölçüde – ana dili Dimilkî olanlar hariç – kendi seçtikleri dilde hitap edebildim ve kimi katılımcıların mülakat esnasında dilden dile atlayan anlatımlarını takip etmede zorluk yaşamadım. Bu ortak tecrübe ve bilgi ve benim çoklu dil seçeneği sunmam, dili bir güç kategorisi olmaktan çıkarıp “kendilerini en rahat ifade edebilecekleri” bir araca dönüştürmüştü. Görüşmeler Kürtçe (Kurmancî), Türkçe ve Almanca dillerinde gerçekleştirildi.

Ana dili Kürtçe'nin Dimilkî lehçesi olan aktivistler, ben bu lehçeye hâkim olmadığım için Türkçe, Almanca ya da biliyorlarsa Kurmancî lehçesinde konuşmayı tercih ettiler

Özgüçlenme Olarak Mülakat

Araştırmamın “araştırmacı ve araştırılan arasında paylaşılan bir farkındalık süreci” (Althoff vd. 2001, 41) olduğu yönündeki feminist metodolojik görüş, özellikle görüşme aşamasında benim için anlam kazandı. Kadınlar kendi hikayelerini anlattıklarında, anlamlandırma ve ifade etme yetileri konusunda güçlenirler ve özgürleştirici süreçleri kendi cümleleriyle dile getirmenin olumlu etkisini yaşarlar. Benim için kadınların hikayelerine, kendi ifadeleriyle yer vermek çok önemliydi. Mülakat esnasında gözlemlediğim şeylerden biri de bu bilinçlenmenin ortak organizasyon içerisinde olduğundan farklı seyretmesiydi. Hem benim bir araştırmacı olarak anlatılanı anlama ve kavrama biçimindeki değişiklik, hem de anlatıcının özne konumu, bu süreci daha etkileşimli ve iletişimsel bir sürece evriltilmişti. Ortak deneyimlerden ziyade henüz bilinmeyen, anlatılmayanı birbirinden duymak ve öğrenmek, bilinçlenme sürecine yeni bir boyut kattı.

Mülakat yaptığım kişiler ister uzun yıllar KKH içerisinde yer almış, ister yeni katılmış olsunlar, kendi katkılarını veya aktivizmlerini anlatırken oldukça mütevazıydılar. Kimisi kendisini henüz aktivist bile olarak görmediğini belirtirken¹⁹ kimisi harcadığı emeğin ödenen başka bedeller karşısında çok daha küçük olduğunu vurguladı. Bilinçli bir biçimde olmasa da bu tür mütevazı ifadeler hemen karşı çıktığımı fark ettim.²⁰

Her ne kadar pek çok boyutuyla içeriden bir araştırmacı olarak görülsem de mülakat esnasında yeni bilme/öğrenme süreçleriyle yeni perspektifler edindiğimi, farkındalığımın arttığını tecrübe ettim. Özellikle katılımcıların aktivist kimliklerinin yanı sıra kişisel hikayelerine dair anlatımları benim yeni

bilgiler edinmemi sağladı. Her ne kadar kendileriyle farklı politik-örgütsel ortamlarda bir araya gelmiş olsam da onların kişisel hayatlarına dair bilgim sınırlıydı. Katılımcılardan bir aktivistin dediği gibi “birbirimizin hayatlarına dokunmuyorduk.” Ben de bir aktivist olarak mülakattan ders çıkarmaya çalışıyordum. Onların kişisel deneyimleri ve geçmişleri hakkında bilgi edinmek, yaşanmışlıkların şimdiki konumları üzerindeki etkisini görmek ve bunu anlamak yeni bir deneyimdi. Araştırma sorumu cevaplandırmaya yarayacak önemli bir bilgiydi ama bunun yanında beni de eğitti ve bana farklı bir bakış açısı kazandırdı.

Mülakatlardan sonra katılımcılarla toplantı, yürüyüş vs. gibi farklı ortamlarda tekrar bir araya geldiğimizde aramızda mülakat öncesi ilişkileneden farklı bir ilişkilene olduğunu gözlemledim. Hem benim kendilerine dair sorular sorma biçimimde, daha detaylı, daha ilgili, daha kişiye özel, hem de onların bana dair sorular sorma biçiminde, araştırmacı kimliğimi de esas alan,²¹ bir değişiklik söz konusuydu. İletişimdeki yeni içerik, birbirimize karşılıklı verdiğimiz bilgilerin bir yansımasıydı. Birbirimiz hakkında edindiğimiz deneyimler kimliklerimizin farklı yönlerini öne çıkarıyordu.

Sonuç Yerine

Teorik ve pratik feminist yaklaşımlara ve araştırma sahadaki deneyimlerime dayanarak ele aldığım özdüşünümsel süreç, benim feminist metodolojik yaklaşımımın çerçevesini oluşturmaktadır. Bu makale saha araştırmam esnasında yaşadığım deneyimler, gözlem protokolleri ve araştırma günlüklerine dayanarak araştırmacı ile araştırma konusu, araştırmacı ile araştırılan arasındaki ilişkide ortaya çıkan (yeni) bağlamları, gerilimleri, duygulanımları ve bunların araştırmaya etkisini irdelemektedir. “Konumsallık”, “ortak kaygı” ve “tarafılık” ilkelerine uygun olarak, araştırma sürecini mümkün olduğunca

özdüşünümsel, bilime ve sahaya karşı sorumlu ve özneler arası bir şekilde yürütmeye çalıştığım bu proje, benim “içeriden biri” konumumla özel bir nitelik kazanıyordu.

Üçüncü göz olarak tanımladığım bu niteliği şeffaf bir biçimde ele almayı sadece bilime ve araştırma konuma karşı sorumluluk gereği değil, bir “Kürt-araştırmacı-aktivist-kadın” olarak bilgi ve deneyim aktarımı bağlamında da önemli ve gerekli görüyorum. Bu bilgi ve deneyim aktarımının önemini iki yönden ele almak mümkündür:

Bilimin ve onun düşünsel geleneğinin eril ve egemen boyutu, feminist ve dekolonyal epistemoloji tarafından çok yönlü eleştirildi. Özellikle toplumsal cinsiyet kategorisinin bilimsel analiz konusu olmasıyla birlikte, hem toplumsal hem de bilimsel alandaki eril söylem ve bu söylemin şekillendirme gücü hala sorgulanmaktadır ve sorgulamayı sürdürmek feminist bilimin önünde sorumluluk olarak durmaktadır. Bu çalışma öncelikle egemen bilimin gücüne bir müdahale ve itiraz olarak okunabilir.

İkinci boyutu ise feminizmin kendi içerisindeki tartışmalar ve bu tartışmaların akademik çalışmalara etkisi oluşturur. Feminist bilim, eril egemen bilim anlayışına itiraz ederken kadınların farklı deneyimlerine ve bu deneyimlerin kesişimsel [*intersectional*] boyutuna kör kalması, başta siyah feministler olmak üzere beyaz ve Batılı olmayan feminist bilimsel yaklaşımlarla çok yönlü eleştirildi. Benzer bir durum araştırmacıların deneyimleri için de geçerlidir. Kuşkusuz ki her akademik çalışma araştırmacının kendisi gibi biriciktir. Her akademik çalışma araştırmacının sosyalizasyonundan, dünya görüşünden, değer yargılarından ve araştırma esnasında yaşadığı deneyim ve etkileşimlerden büyük ölçüde etkilenir. Ve yine kuşkusuz ki araştırmacı araştırma özneleriyle ortak bir geçmişe sahip olmak zorunda değildir. Fakat özellikle dezavantajlı konumdaki kadınlar hakkında yapılan araştırmalar çok daha hassas ve sorumlu bir yöntemi gerekli kılar ki araştırma özneleri

bilimsel bir (yeniden) kurbanlaştırmanın nesnelere dönüştürülmesinler. Benim araştırma sahası deneyimim, araştırmacı ile araştırılan arasında gelişen ilişkinin bu hassasiyetler gözetilerek özneler arası bir biçimde kurgulanması biçiminde okunabilir. Öte yandan araştırma sürecinin araştırmacıyı nasıl etkilediği konusu -özellikle üçüncü dünya kadınları ve hareketleri hakkında araştırma yapan Batılı akademisyenlerin- şeffaflıkla ele almaları ve analize dahil etmeleri gereken bir konudur.

Son olarak, kadınlar arasındaki güç ilişkilerini ve epistemik şiddeti temel eleştiri konusu yapan Batılı olmayan feminist bilim anlayışı, “tarafılığı” bir adım ileri taşıyarak “Üçüncü Dünya Kadınları” lehine kurgular (Mohanty 1984, 2003). Bu bağlamda Mohanty’e göre “Üçüncü Dünya Kadınları” hakkında araştırma yapan akademisyenlerin görevi, haklarından en çok mahrum bırakılan kadın topluluklarının perspektifinden analiz yapmak ve onların perspektifinden düşünmeye çalışmaktır (Mohanty 2003, 510). Böylesi bir yaklaşım Mohanty’e göre daha adaletli ve demokratik bir toplum için gereklidir. Araştırmanın sadece bilime ve araştırma öznesine değil, aynı zamanda içinde yaşadığımız topluluklara karşı da bir sorumluluğu olduğunu bize hatırlatan bu yaklaşımın çerçevesinden bakınca araştırma sürecine dair bilgi ve deneyim aktarımı, toplumsal bir sorumluluk olarak da karşımızda durmaktadır.

1 Görüşme yaptığım kişiler Almanya / Avrupa Kürt Kadın Hareketi yapılanması içerisinde faaliyet yürüten aktivistlerdir ve bu çalışma bağlamında “Kürt Kadın Hareketi Aktivisti” etnik bir kimlikten ziyade kolektif bir hareket kimliğine vurgu yapmaktadır. Kolektif hareket kimliği ile ortak kanaatler, fikirler ve aynı zamanda ortak bir siyasi eylem etrafında toplanmış kişi veya gruplar kastedilmektedir (Melucci 1996, 70). Bu çerçevede “Kürt Kadın Hareketi” kavramı hareketin kendi öz tanımına dayanmaktadır. Makale içerisinde etnik bir kimlik olarak “Kürt” kavramını “kadın”, “akademisyen” ve “aktivist” kimlikleri yanında kendi kimliğimin bir parçası olarak kullanmaktayım.

2 Bu makale Bremen Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi’nde, Prof. Dr. Yasemin Karakaşoğlu ve Prof. Dr. Christiane Leidingen’in danışmanlığında yazdığım Kürt Kadın Hareketi’nin (Kürt) Kadınların Güçlenmesine Katkısının Analizi – Alman Diasporasındaki Kürt Kadın Hareketi’nin Gelişimi ve “Batı Feminizmi” ile Çatışması Örneği Üzerinden İncelenmesi” konulu henüz yayınlanmamış doktora çalışmamdan bir bölümdür. Dr. Handan Çağlayan ve Aslı Polatdemir görüş, öneri ve eleştirileriyle makaleyi güçlendirdiler. Ayrıca makalenin Türkçeye çevrilmesine katkı sunan Aslı Polatdemir ve Fatma Erdoğan’a değerli katkıları için teşekkür ediyorum.

3 Feminist metodolojik perspektiften, “uzman” terimi, bir kişinin kendi hayatı ve deneyimleri hakkında derinlemesine bilgiye ve deneyime sahip olmasını ifade eder. Bu bağlamda, Hagemann-White vd. (1981, 2017), kadınların kendi yaşam öykülerinin uzmanı olduklarını belirtirler, çünkü kadınlar bu öyküleri tanıma, anlama ve yeniden inşa etme yeteneğine sahiptirler. Hagemann-White vd., kadınların uzmanlıklarını, eylemleri ve değişimleri için temel aldıkları kişisel deneyim ve algılarla ilişkilendirirler. Onlara göre, bu uzmanlık, yaşamlarındaki eylemler ve değişimlere bağlı olarak dinamik bir şekilde değişir ve gelişir. Bu perspektiften yola çıkarak görüşme yaptığım aktivist kadınları sadece hareket içerisindeki deneyimli pozisyonları itibarıyla değil, aynı zamanda kendi yaşamları hakkındaki bilgi ve deneyimlerine dayanarak da “uzman” olarak tanımlıyorum (Hagemann-White 2017, 139).

4 Araştırma alanı hakkında uzman olan kişilerle yapılan mülakatlara uzman mülakatı denir. Bu kişiler aktör olarak belirleyici konumlara sahiptirler. Benim araştırma alanımda uzman kişiler hareketin organizasyonlarında aktif olarak yer alan, sözcülük ve yöneticilik yapan aktivistlerdir.

5 Mohanty’nin epistemik şiddet ve güç ilişkileri eleştirisi, Batılı feminizm içindeki hegemonik anlayışa yöneliktir. Farklı feminist anlayışlar arasındaki güç ilişkileri özellikle siyah, post-kolonyal, dekolonyal feminist yaklaşımlar tarafından çok yönlü eleştirilmiş ve analiz edilmiştir. Feminist metodoloji, özellikle bu eleştiriler üzerinden geliştirilmiştir.

6 Otoetnografi, otobiyografi ve etnografinin özelliklerini birleştiren ve kültürel deneyimi (*etno*) anlamak için kişisel deneyimi (*oto*) betimlemeyi ve sistematik olarak analiz etmeyi (*grafie*) amaçlayan bir çalışma yöntemidir (Ellis, Adams ve Bochner 2010, 345).

7 “Batı” veya “Küresel Kuzey” kavramları coğrafi bir konumdan ziyade Kuzey Amerika, Avrupa ve Avustralya’nın bazı bölgelerinde ekonomik ve siyasi olarak baskın, çoğunlukla sanayileşmiş ülkelere atıfta bulunur. Bu bölgeler tarihsel olarak sömürgecilik, kapitalizm ve genellikle dünya çapında kültürel, ekonomik ve siyasi yapıları etkileyen hegemonik bir dünya düzeni ile karakterize edilir. Batılı kavramı, tarihsel ve kültürel bağlamda, özellikle Avrupa ve Kuzey Amerika’daki toplumları, değerleri, kültürleri ve yaşam biçimlerini tanımlamak için kullanılan bir ifadedir. Bu kavram, Batı’nın gelişmişlik ve evrensellik iddialarına dayalı olarak, Batılı olmayan

kültürler ve toplumlar karşısında üstün bir konumda görülmesi nedeniyle eleştirilir. Batıllık, bir kimlik ve güç ilişkisi olarak çok boyutlu bir anlam taşır.

8 Abu-Lughod feminist araştırmalar ve Siyah araştırmaları sayesinde, akademi alanındaki güç ilişkilerinin büyük oranda açığa çıkarıldığından ve “Beyaz adamın” “öteki” üzerinde söz söyleme pratiğinin ifşa edildiğinden söz eder. Öte yandan antropolojinin sömürgecilikle bağlantıları üzerine hızla büyüyen özeleştirel yaklaşımlarına rağmen halen “tahakkümle ilgili temel sorulardan” kaçındığını belirtir (Abu-Lughod 1996, 20–21).

9 Genel olarak Kürt çalışmaları hem diasporada hem de farklı ulusal çerçevelerde farklı kısıtlamalar ve zorluklarla karşı karşıyadır. Kürt Araştırmaları alanında bilimsel tartışmalar, politik tartışmalarla doğrudan bir biçimde kesişmektedir (Scalbert ve Le Ray 2006). Özellikle Kürt Hareketi ve Kürt Kadın Hareketi’ni araştırma konusu olarak seçmek araştırmacının pek çok farklı sosyo-politik etmeni göz önünde bulundurmasını gerektirmektedir. Bu konuya dair eleştirel bir değerlendirme için bkz. Dirik 2021. Almanya’nın devlet olarak Kürt meselesine yaklaşımı, özellikle Türkiye ile ilişkileri doğrultusunda Almanya’daki Kürt diasporasına yönelik politik yaklaşımı son zamanlarda Kürt Çalışmaları’nda “Anti-Kürt ırkçılığı” [*Anti-kurdischer Rassismus*] tartışmaları çerçevesinde ele alınmaktadır (Jasim 2020; Kurdische Gemeinde Deutschland 2022; Unvar 2020).

10 Özellikle 2014 yılından itibaren Rojava bölgesinde Kürt kadınlarının DAİŞ’e (Irak ve Şam İslam Devleti) karşı sürdürdüğü mücadele, uluslararası bağlamda hem akademik alanda, hem de medyada büyük ilgiye neden oldu.

11 Abu-Lughod (1996) “göç, denizaşırı eğitim veya melez köken nedeniyle ulusal veya kültürel kimlikleri çeşitlilik gösteren” kişileri tanımlamak için *halfie* kavramını kullanmıştır (Abu-Lughod 1996, 14). Buna karşılık *native* (yerli) kavramını araştırmacının analiz edilen gruba ait olduğunu belirtmek için kullanır.

12 “Çok önemli bir iş yapıyorsun.”

13 Hegemonik bilim terimi, belirli bilgi ve bilme biçimlerini diğerlerinin üzerine yerleştiren ve böylece egemen bir “hakikat” ve “nesnellik” anlayışı yaratan bir bilimi tanımlar. Genellikle Batılı, kapitalist ve sömürgeci güç yapılarıyla yakından bağlantılıdır ve üniversiteler ile akademik yapılar tarafından yeniden üretilir. Hegemonik bilim, yerli, feminist veya yerel bilgi gibi alternatif bilgi biçimlerini daha az nesnel veya bilimsel olarak değerlendirerek marjinalize etme eğilimindedir. Eleştirel teoriler, hegemonik bilimin yapı söküme uğratılması ve farklı bilgi perspektifleri için alan yaratılması çağrısında bulunur.

14 “Ne yapacaksın akademide?”

15 2016’dan itibaren DAES’in Êzidilerin kutsal mekanı olan Şengal’e saldırıları ve binlerce Êzidî kadını kaçırap köle pazarlarında satması, Êzidî kadınların uluslararası alanda görünürlüklerini sağladı. Bu konu, Êzidî kadın çalışmalarını en fazla tetikleyen alandır.

16 “Bizi başkalarına anlatmaları önemli.”

17 “Amerikalı bir araştırmacı geldi. Dört saat röportaj yaptım benimle. Söz verdiği halde ne transkripti yolladı, ne de çalışmamın akıbetinden haberim oldu. Bilgimi ne yaptığını bilmiyorum.”

18 *Belê ez jî gelekî spas dikim ku te vê îmkan û derfetê dane me. Bi rastî jî em gelek gelek kêfxweş in. Bi vê kar û xebatê jî ku tu nêrinê me, fikrê me, dîtînen me bidî diyar kirin, bidî nasîn, belav bikî. Kesên demokrat û aşîtxwaz re. Em gelek spas dikin.*

19 “Aktivist daha olamadım. Çok çok çok gerisindeyim. Hani bunu üstlenmek demek,

altını doldurmak gerekiyor. Ben henüz oralarda değilim. Olduğum zaman daha çok farklı şeyler çıkar diye düşünüyorum.”

20 “Olur mu! İçinde yer alıyorsan, kafa bile yoruyorsan bu bir aktivizmdir.”

21 “Doktora nasıl gidiyor, ne kadar kaldı, bitti mi?” vs. gibi.

Kaynakça

- Abels, Gabriele, Maria Behrens. "ExpertInnen-Interviews in der Politikwissenschaft. Eine sekundäranalytische Reflexion über geschlechter-theoretische und politikfeldanalytische Effekte", *Experteninterviews*, ed. Alexander Bogner, Beate Littig, Wolfgang Menz (Wiesbaden: Springer VS, 2009), 159–179.
- Abu-Lughod, Lila. "Gegen Kultur Schreiben", *Wechselnde Blicke. Frauenforschung in Internationaler Perspektive*, ed. Inse Lenz, Andrea Germer, Brigitte Hasenjürgen (Opladen: Leske + Budrich, 1996), 14–46. https://doi.org/10.1007/978-3-663-11818-3_2.
- Althoff, Martina, Mechthild Bereswill, Birgit Riegraf (ed.). *Feministische Methodologien und Methoden* (Wiesbaden: Springer VS, 2001).
- Althoff, Martina, Magdalena Apel, Mechthild Bereswill, Julia Gruhlich, Birgit Riegraf (ed.). *Feministische Methodologien und Methoden* (Wiesbaden: Springer VS 2017).
- Behrens, Maria. "Quantitative und qualitative Methoden in der Politikfeldanalyse", *Lehrbuch der Politikfeldanalyse*, ed. Klaus Schubert, Nil C. Bandelow (München: Oldenbourg 2003), 205–238.
- Brandmaier, Maximiliane. "Qualitative Interviewforschung im Kontext mehrerer Sprachen – Reflexion als Schlüssel zum Verstehen", *Resonanzen. E-Journal für biopsychosoziale Dialoge in Psychotherapie, Supervision und Beratung* 3.2, (2015), 131–143. <https://www.resonanzen-journal.org/index.php/resonanzen/article/view/377>
- Boylorn, Robin M. "As seen on TV: An autoethnographic reflection on race and reality television", *Critical Studies in Media Communication*, 25(4), (2008), 413–433.
- Callaway, Helen. "Ethnography and experience: Gender implications in fieldwork and texts", *Anthropology and autobiography*, ed. Judith Okely, Helen Callaway (New York: Routledge 1992), 29–48.

- Deniz, Ayla. “A Position Discussion on Intersecting Identities: Notes from a Woman Researcher Meeting with Russian Migrant Women Living in Turkey”, *fe dergi* 9(1), (2017), 12–26. https://doi.org/10.1501/Fe0001_0000000174
- Denzin, Norman K. “Mother and Mickey”, *The South Atlantic Quarterly*, 105(2), (2006), 391–395. <https://doi.org/10.1215/00382876-105-2-391>
- Denzin, Norman K., Yvonna S. Lincoln (ed.). *Turning points in qualitative research: tying knots in a handkerchief* (Oxford: Altamira 2003).
- Dirik, Dilar. “Understanding the Resistance. Researching Kurdish Movements in Europa—While Doing No Harm”, *The Sociological Review* (2021). <https://thesociologicalreview.org/magazine/november-2021/methods-and-methodology/understanding-the-resistance/>.
- Ellis, Carolyn, Tony E. Adams, Arthur P. Bochner. “Autoethnografie”, *Handbuch Qualitative Forschung in der Psychologie*, ed. Günter Mey, Katja Mruck (Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften 2010), 345–357.
- England, Kim V. L. *Getting Personal: Reflexivity, Positionality, and Feminist Research* (1994). <https://doi.org/10.1111/j.0033-0124.1994.00080.x>
- Enzenhofer, Edith, Katharina. Resch. “Übersetzungsprozesse und deren Qualitätssicherung in der qualitativen Sozialforschung”, *Forum: Qualitative Sozialforschung / Forum: Qualitative Social Research*, 12(2), (2011). <http://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:0114-fqs1102106>
- George, Miriam. “Ethical Lessons Learned from Conducting Refugee Based Research in an Indian Refugee Camp”, *Journal of Human Rights Practice*, 7(3), (2015), 451–465.
- Graneß, Anke, Martina Kopf, Magdalena Andrea Kraus. *Feministische Theorie aus Afrika, Asien und Lateinamerika: eine Einführung* (Wien: Facultas 2019).
- Hagemann-White, Carol, Barbara Kavemann, Johanna Kootz, Ute Weimann, Carola C. Wildt, Roswitha Burgard, Ursula Scheu. “Hilfen für

mißhandelte Frauen” 1981, *Feministische Methodologien und Methoden. Traditionen, Konzepte, Erörterungen*, ed. Martina Althoff, Magdalena Apel, Mechthild Bereswill, Julia Gruhlich, Birgit Riegraf (Wiesbaden: Springer VS, 2017), 137–145.

Haraway, Donna. “Situated Knowledges: The Science Question in Feminism and the Privilege of Partial Perspective”, *Feminist Studies*, 14(3), (Autumn, 1988), 575–599. <https://doi.org/10.2307/3178066>

Haraway, Donna. “Situieretes Wissen. Die Wissenschaftsfrage im Feminismus und das Privileg einer partialen Perspektive”, *Dis/Kontinuitäten: Feministische Theorie*, ed. Sabine Hark (Opladen: Leske + Budrich, 2001), 281–298.

Hamann, Christof, Magdalena Kißling. “Going native”, *Handbuch Postkolonialismus und Literatur*, ed. Dirk Götsche, Axel Dunker, Gabriele Dürbeck (Stuttgart: J.B. Metzler, 2017). https://doi.org/10.1007/978-3-476-05386-2_25

Harding, Sandra. *The Science Question in Feminism 1986* (german: Feministische Wissenschaftstheorie. Zum Verhältnis von Wissenschaft und sozialem Geschlecht), (Hamburg: Argument Verlag, 1990).

Hervik, Peter. “Shared Reasoning in the Field: Reflexivity Beyond the Author.” *Social Experience and Anthropological Knowledge*, ed. Kirsten

Hastrup, Peter Hervik (New York and London: Routledge, 1994), 59–75.

Jasim, Dastan. “Antikurdischer Rassismus: Eine Praxis ohne Gehör”, (2020). www.ozgurpolitika.com/haberi-antikurdischer-rassismus-eine-praxis-ohne-gehor-146367.

Krause, Ulrike. “Ethische Überlegungen zur Feldforschung. Impulse für die Untersuchung konfliktbedingter Flucht”, *CCS Working Papers* 20 (2016). <https://doi.org/10.17192/es2019.0015>

Kurdische Gemeinde Deutschland. *Von Kurdistan bis Deutschland—Fachtagung gegen antikurdischen Rassismus*. Research report (2022). <https://>

www.youtube.com/watch?v=BalYig1SGp0.

Lamnek, Siegfried. *Qualitative Sozialforschung* (München 1989).

Melucci, Alberto. *Challenging Codes. Collective Action in the Information Age* (Cambridge: Cambridge Univ. Press 1996).

Mies, Maria. “Methodische Postulate zur Frauenforschung-dargestellt am Beispiel der Gewalt gegen Frauen”, *Beiträge zur feministischen Theorie und Praxis*, 1(1), (1978), 41–63.

Mies, Maria. “Frauenforschung oder feministische Forschung?”, *Beiträge zur feministischen Theorie und Praxis*, 11(7), (1984), 40–60.

Milligan, Lizzi. “Insider - Outsider - Inbetweener? Researcher Positioning, Participative Methods and Cross-Cultural Educational Research”, *A Journal of Comparative and International Education* 46(2), (2016), 235–250.

Mohanty, Chandra Talpade. “Under Westerns Eyes: Feminist Scholarship and Colonial Discourses”, *On Humanism and the University I: The Discourse of Humanism*, *Boundary 2*, 12(3), (Spring - Autumn, 1984), 333–358.

Mohanty, Chandra Talpade. *Feminism without Borders: Decolonizing Theory, Practicing Solidarity* (Duke University Press, 2003).<https://doi.org/10.2307/j.ctv11smp7t>

Ommert, Alexandra. *Queer-feministische Freiräume – Ladyfest-Aktivismus zwischen Ein- und Ausschlüssen* (Bielefeld: transcript, 2016).

Pillow, Wanda. “Confession, catharsis or cure? Rethinking the uses of reflexivity as a methodological power in qualitative research”. *International Journal of Qualitative Studies in Education*, 16(2), (2003), 175–196. <https://doi.org/10.1080/0951839032000060635>

Saka, Burcu, Okay Bensoy. “Handan Çağlayan’la söyleşi: Görünmeyenlerin Görünmeyenleri: Kürt Kadın Kim(?)liği”, (2008). <https://www.academia.edu/820584/>

Scalbert-Yücel, Clémence, Marie Le Ray. “Knowledge, ideology and power.

Deconstructing Kurdish

Studies”, *European Journal of Turkish Studies* 5, (2006).

<https://doi.org/10.4000/ejts.777>

Temple, Bogusia, Rosalind Edwards. “Interpreters/Translators and Cross-Language Research: Reflexivity and Border Crossings”, *International Journal of Qualitative Methods*, 1(2), (2002), 1–12. http://www.ualberta.ca/~iiqm/backissues/1_2Final/html/temple.html

Unvar, Sultan. “Antikurdischer Rassismus-Institutionell, strukturell und auf individueller Ebene”, (2020). <https://www.ozgurpolitika.com/haber-antikurdischer-rassismus-institutionell-strukturell-und-auf-individueller-ebene-5584>